

В. М. ПІЧА, Н. М. ХОМА

Політологія

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ
шосте видання, виправлене і доповнене

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
для студентів вищих закладів освіти

Видавництво ПП “Магнолія 2006”
Львів 2025

УДК 32.001
ББК 66.01
П 50

Відтворення цієї книги або будь-якої її частини заборонено без письмової згоди видавництва. Будь-які спроби порушення авторських прав будуть переслідуватися у судовому порядку.

Гриф надано Міністерством освіти і науки України

Рецензенти:

*доктор філософських наук, професор Мирський Р. Я. (м. Львів),
доктор політичних наук, професор Наумкіна С. М. (м. Одеса).*

П 50 Піча В. М., Хома Н. М.

Політологія: конспект лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Шосте вид., виправл. і доповн. – Львів: ПП“Магнолія 2006”, 2025. – 188 с.

ISBN 966-8340-39-6

У навчальному посібнику з урахуванням вимог державного стандарту (програми) нормативної дисципліни “Політологія”, розробленої Міністерством освіти і науки України, в систематизованому вигляді, під кутом зору новітніх методологічних підходів і власних аналітичних висновків автори концептуально розглядають процес становлення політології як науки, основні сучасні політичні доктрини і теорії, а також актуальні питання теоретичної і прикладної політології.

Для студентів вищих закладів освіти.

**УДК 32.001
ББК 66.01
П 50**

ISBN 966-8340-39-6

© В.М.Піча, Н. М. Хома, 2025
© ПП "Магнолія 2006", 2025

ЗМІСТ

<i>Переднє слово</i>	7
Тема 1. Політологія в системі соціально-гуманітарного знання	8
1.1. Політологія як наука і навчальна дисципліна	8
1.2. Об'єкт і предмет вивчення політології. Її взаємодія з іншими науками	10
1.3. Методологія політології. Її функції та завдання	11
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт</i>	12
Тема 2. Політика як соціальне явище	13
2.1. Що таке політика?	13
2.2. Основні концепції політики	14
2.3. Структура і функції політики	16
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт</i>	17
Тема 3. Громадянське суспільство	18
3.1. Поняття громадянського суспільства	18
3.2. Історичні уявлення про громадянське суспільство	19
3.3. “Масове суспільство” як альтернатива громадянському суспільству	21
3.4. Особливості формування громадянського суспільства в Україні	22
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт</i>	23
Тема 4. Політична система суспільства	24
4.1. Поняття і структура політичної системи	24
4.2. Типологія політичних систем	25
4.3. Політична система України	26
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт</i>	27
Тема 5. Демократія як спосіб функціонування політичної системи	28
5.1. Що таке демократія?	28
5.2. Виникнення та етапи розвитку демократії	29
5.3. Принципи та основні ознаки демократії	31
5.4. Становлення і розвиток демократії в сучасній Україні	33
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт</i>	33
Тема 6. держава в політичній системі суспільства	34
6.1. Поняття держави. Теорії виникнення держави	34
6.2. Основні ознаки та функції держави	35
6.3. форми державного правління і національно-територіального устрою держави	37
6.4. Концепція правової держави	41
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт</i>	42

Тема 7. Політичні режими	43
7.1. Сутність політичного режиму та його типи	43
7.2. Характерні ознаки демократичного, авторитарного та тоталітарного політичних режимів	44
7.3. Політичний режим сучасної України	47
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт</i>	47
Тема 8. Політична влада	48
8.1. Поняття, природа, риси політичної влади	48
8.2. Концептуальні підходи до проблеми політичної влади	49
8.3. Проблеми легітимності політичної влади	52
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт</i>	53
Тема 9. Політичні партії, партійні системи та громадські об'єднання і рухи	54
9.1. Походження і сутність політичних партій	54
9.2. Функції політичних партій	57
9.3. Типи політичних партій	59
9.4. Партійні системи	62
9.5. Становлення партійної системи в Україні	64
9.6. Громадські об'єднання та рухи	65
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт</i>	66
Тема 10. Особа і політика	67
10.1. Залучення людини до політичного життя як теоретична проблема	67
10.2. Політична соціалізація	70
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт</i>	71
Тема 11. Політичне лідерство	72
11.1. Сутність політичного лідерства	72
11.2. Теорії політичного лідерства	73
11.3. Класифікація політичного лідерства	74
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт</i>	75
Тема 12. Політичні еліти	76
12.1. Генеза ідей політичного елітизму	76
12.2. Типологія політичних еліт	77
12.3. Системи формування і зміни політичних еліт	78
12.4. Об'рунтування явища політичної еліти у спадщині українських політичних мислителів	79
12.5. Політична еліта України	81
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт</i>	82
Тема 13. Політична культура	83
13.1. Зміст і структура політичної культури	83
13.2. Типи, види та функції політичної культури	84
13.3. Політична культура сучасної України	86
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт</i>	87

Тема 14. Політична ідеологія. Основні ідейно-політичні течії ..	88
14.1. Поняття ідеології, її цінності	88
14.2. Анархізм як політична концепція	89
14.3. Соціально-політичні ідеї та цінності консерватизму	90
14.4. Лібералізм як теорія й ідеологія	92
14.5. Політична доктрина соціалізму	94
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт .....</i>	<i>94</i>
Тема 15. Політика й етнонаціональні відносини	95
15.1. Роль і місце націй та етнонаціональних відносин у політичному житті	95
15.2. Зміст і сутність національної політики у житті суспільства	97
15.3. Національна політика України	99
15.4. Національні меншини як суб'єкти політики	101
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт .....</i>	<i>104</i>
Тема 16. Політика і мораль	105
16.1. Співвідношення політики та моралі як регуляторів суспільного життя	105
16.2. Теоретичні підходи до проблеми поєднання політики та моралі	106
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт .....</i>	<i>107</i>
Тема 17. Політика і засоби масової інформації	108
17.1. Засоби масової інформації: поняття, риси	108
17.2. Функції засобів масової інформації	109
17.3. Політичне маніпулювання	110
17.4. Функціонування українських ЗМІ	111
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт .....</i>	<i>111</i>
Тема 18. Соціальна та гуманітарна політика:	
   поняття, суб'єкти, функції, моделі	112
18.1. Поняття соціальної політики, її суб'єкти, функції, напрямки	112
18.2. Поняття гуманітарної політики та її напрямки	115
18.3. Моделі соціальної політики у країнах Заходу	116
18.4. Демографічна проблема як напрямок реалізації соціальної політики	118
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт .....</i>	<i>122</i>
Тема 19. ПОЛІТИКА ТА РЕЛІГІЯ	123
19.1. Специфіка взаємодії політики та релігії.	
Суспільно-політична діяльність церкви	123
19.2. Політичне життя та церква в сучасній Україні	124
19.3. Церква і держава, суспільство	125
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт .....</i>	<i>131</i>
Тема 20. Вибори і виборчі системи	132
20.1. Поняття виборів, їх види	132
20.2. Абсентеїзм і його причини	133
20.3. Виборча система: поняття, основні типи	134
20.4. Виборча система України	137
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт .....</i>	<i>138</i>

Тема 21. Конфлікти і кризи у суспільно-політичному житті	139
21.1. Основні положення сучасної теорії конфлікту	139
21.2. Сутність політичного конфлікту	141
21.3. Типологія політичних конфліктів	142
21.4. Стили поведінки у конфліктній ситуації. Шляхи і способи розв'язання політичних конфліктів	143
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт .....</i>	<i>144</i>
Тема 22. Міжнародна та воєнна політика	145
22.1. Міжнародна політика: суть, цілі, функції	145
22.2. Україна на міжнародній арені	146
22.3. Тероризм	149
22.4. Воєнна політика. Воєнна політика України	150
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт .....</i>	<i>153</i>
Тема 23. Політичне прогнозування	154
23.1. Поняття, сутність політичного прогнозування	154
23.2. Особливості політичних прогнозів, вимоги до них	156
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт .....</i>	<i>159</i>
Тема 24. Політична глобалістика	160
24.1. Політична глобалістика: предмет, структура, категорії	160
24.2. Глобальні проблеми сучасності (політичні аспекти)	161
24.3. Проблема підтримки миру	162
24.4. Демографічна проблема	162
24.5. Проблема подолання відсталості	164
24.6. Екологічна проблема	165
24.7. Римський клуб: діяльність у напрямку розв'язання глобальних проблем ...	167
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт .....</i>	<i>167</i>
Тема 25. Політичний маркетинг та менеджмент	168
25.1. Поняття маркетингу. Політичний маркетинг: поняття та функції	168
25.2. Поняття і функції менеджменту. Політичний менеджмент	169
25.3. Види політичного менеджменту	171
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт .....</i>	<i>172</i>
Тема 26. Політична іміджологія: основи теорії та практики ...	173
26.1. Імідж і його роль у політиці	173
26.2. Класифікація типів іміджів	175
26.3. Принципи та прийоми формування іміджу	175
26.4. Розвиток української іміджології	177
<i>Теми доповідей, рефератів, контрольних робіт .....</i>	<i>180</i>
Основні терміни та поняття політології	181
Використана і рекомендована література	184

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Цей навчальний посібник розрахований перш за все на студентів вищих навчальних закладів I, II, III і IV рівнів акредитації неполітологічних спеціальностей. Ним можуть скористатися також учителі, учні старших класів середньої школи, професійно-технічних училищ, усі, хто цікавиться політичною наукою, проблемами політичної влади і політичними процесами, системою міжнародних політичних відносин.

Навчальний посібник написано з урахуванням вимог державного стандарту (програми) нормативної дисципліни “Політологія”, розробленого Міністерством освіти та науки України і рекомендованого для впровадження в практику викладання цієї навчальної дисципліни у вищих закладах освіти.

Автори прагнули в систематизованому вигляді під кутом зору новітніх методологічних підходів і власних аналітичних висновків концептуально розглянути історичний процес становлення політології як науки, основні сучасні політичні доктрини і концепції, а також актуальні питання теоретичної і практичної політології.

При підготовці посібника широко використано напрацювання зарубіжних і вітчизняних учених-політологів, політологічні традиції західної і вітчизняної політології, досвід викладання її у державних і недержавних вищих закладах освіти України, фактичний матеріал, що висвітлює особливості політичної трансформації українського суспільства на рубежі двох тисячоліть. При цьому автори опиралися на принцип комплексного вивчення студентами суспільних наук, який передбачає оволодіння ними поряд з політологією низки історичних, філософських, економічних та соціологічних дисциплін.

Безумовно, не всі теми, які зазначені в посібнику, вдалося авторам розглянути з однаковою глибиною. Це обумовлено з одного боку тим, що посібник носить конспективний характер, обмежений обсягом, а з другого боку - їй досі існує різний рівень розробки тих чи інших проблем політології, її понять та категорій.

У посібнику немає рясного цитування різних літературних джерел, яке, на наш погляд, створює лише плутанину і не сприяє чіткій логіці викладу і сприймання його читачем. Однак все, що в ньому викладене, є результатом творчого осмислення ідей і положень сучасної політології. Після кожної теми автори подають теми студентських доповідей і рефератів, які, до речі, можуть бути і темами контрольних робіт для студентів-заочників, а також список літератури до теми. У кінці посібника міститься глосарій, який є лаконічним тлумачним словником, іменний покажчик, зразок анкети (опитувальника) для вивчення електоральної поведінки студентської молоді, список літератури до курсу. Основна мета посібника полягає в розвитку творчого мислення студентів, їх вміння самостійно аналізувати і пояснювати зміст, суть політичних явищ і процесів, які відбуваються як в межах України, так і на європейському, міжнародному рівнях.

Перебачаючи продовжити роботу над навчальним посібником, автори будуть вдячні всім, хто висловить свої критичні зауваження і побажання щодо поліпшення його змісту і структури. Наша адреса:

м. Львів-60, а/с 2623; тел. / факс (032) 240-54-84, 245-63-70.

Навчальне видання

В. М. ПІЧА, Н. М. ХОМА

ПОЛІТОЛОГІЯ: конспект лекцій

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

6-те видання, виправлене і доповнене

Керівник видавничого проекту В.М. Пічі

Формат 60 x 84/16. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 10.

ПП “Магнолія 2006”

м. Львів, 79053, Україна, Перфецького 11 А, тел.+380503701957

e-mail: magnol06@ukr.net

<https://magnolia.lviv>.

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції:
серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року,
видане Державним комітетом телебачення і радіомовлення України

Віддруковано у друкарні видавництва ПП“Магнолія 2006”